Lysakervassdragets Venner

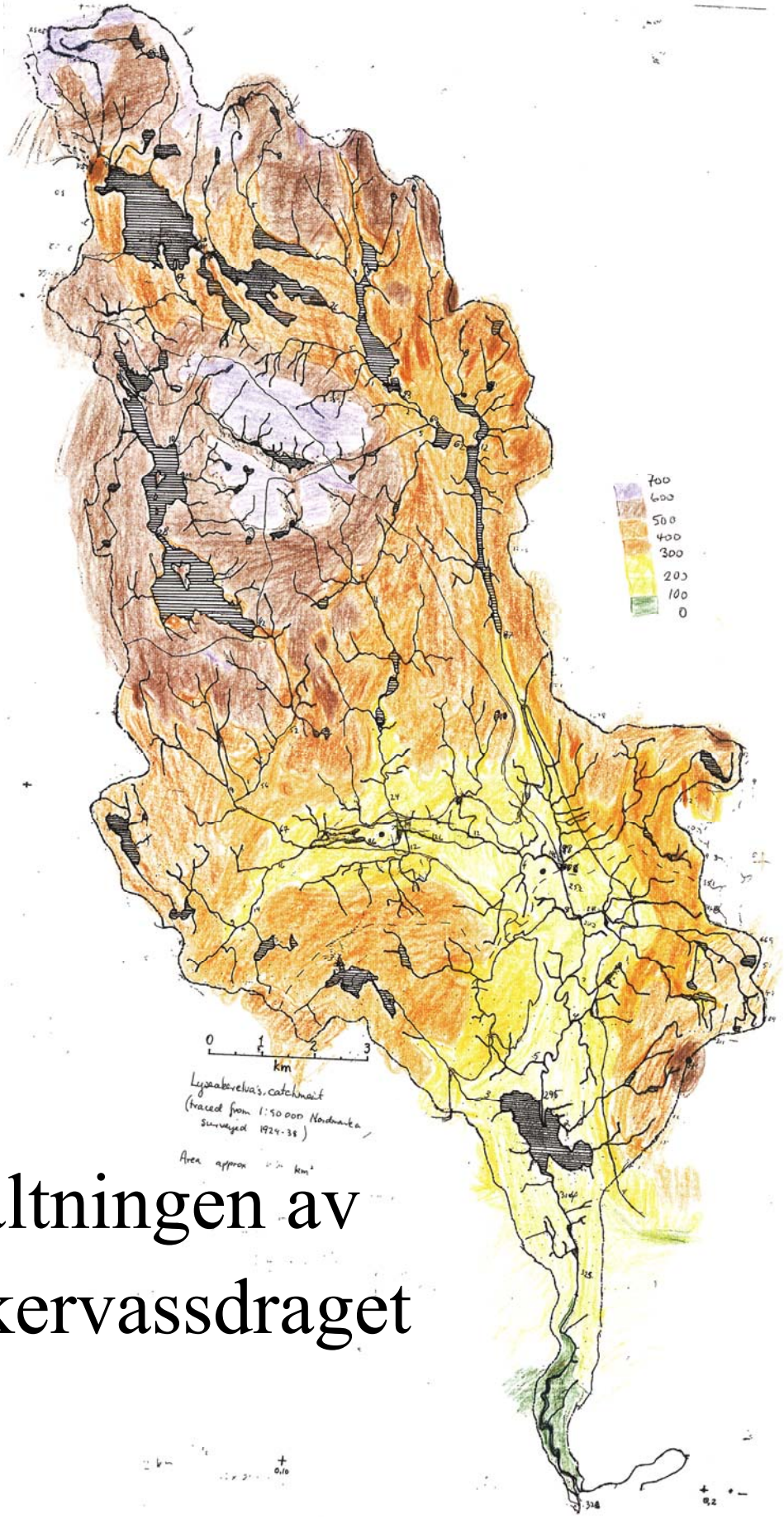

Forvaltningen av Lysakervassdraget

Dette dokumentet er satt sammen av Lysakervassdragets Venner (*LvV*) som et bidrag til arbeidet med en Kommunedelplan for Lysaker-/Sørkedalsvassdraget.

LvV forbeholder seg opphavsrettighetene til bildestoffet og teksten i innspillet og ber at dette opphavet blir anerkjent ved sitering.

Bjørnsletta, 26. mars 2008

John Tibballs	Synneva Tveiten	Tormod Bønes	Torkel Røstad	Frederik Due	Inger Gjelsvik
styreleder	styremedlem	styremedlem	styremedlem	styremedlem	varamedlem

Forside: Et arbeidskart håndfarget for å fremheve forholdet mellom terreng og vannforekomster i nedbørsfeltet til Lysakervassdraget. Originalen var tegnet av fra 1:50 000 kartet over Nordmarka (NGO, 1963)

Adresse: Kvernveien 24A
0383 Oslo
e-post: lvvenner@yahoo.com
http://www.osloelveforum.org/lysakerelva
org. nr.: NO 988 274 542
bankkontonr.: 6051 06 32292

Forvaltningen av Lysakervassdraget

Et innspill til Kommunedelplanen for Lysaker-/Sørkedalsvassdraget

Sammendrag

Som representativt for de små vassdragene rundt Oslofjorden er Lysakervassdraget valgt ut til utredning etter *Forskrift om rammer for vannforvaltning*. Den foreskriver hvilke opplysninger skal samles inn og hvilke prinsipper skal legges til grunn for valg av vannforvaltningsregime. Som et vassdrag som har vært oppdemmet i fløtningsøyemed i lange tider har det i sine kantsoner etablert en viss økologisk balanse i Marka. Det gjelder delvis også i Sørkedalen hvor det ellers er landbruk og friluftsaktiviteter som preger kantsonen. I byggesonen i Bærum og Oslo er et tildels smalt friområde forblitt ubebygd og stedvis uforstyrret i ca. ett hundre år.

Bærum kommune har kjøpt friarealer til verneområde, men det har dessverre vært brudd på forvaltningsregimet. Bl.a. har naboer hogget skog til egen fordel uten at kommunen har reagert. På Oslosiden er friområdet forvaltet etter ”naturprinsippet” d.v.s. at ingen inngrep foretas i kantsonen. Også her er skogen er blitt ødelagt av skadeverk og forringet av hage og byggavfall.

Dette innspillet gjennomgår en rekke momenter som illustrerer behovet for flere ressurser og en mer helhetlig forvaltning i byggesonene i Oslo og Bærum og på sikt også i Sørkedalen.

LvV **anser omgjøringen av Fossum Bruk til boligområde som det første steg i utbyggingen av den sørlige delen av Sørkedalen**, et område som har mistet flere særegne landskapstrekk. I stor utstrekning er imidlertid bunnen av dalen fremdeles ei naturlig flomslette og et viktig, bynært ubebygd areale som kan utvikles som blågrønt friluftsområde. **Slike områder krever imidlertid tettere oppfølging og tilrettelegging enn dagens forvaltningsregimer tillater.**

LvV **mener at hele vassdragets kantsone fra Fåbro / Granfoss i sør til Langli- og Heggelielvene i Sørkedalen og tilgrensende friområder bør underlegges en egen forvaltning som elvepark.** Arealet i byggesonen er på vel 700 mål og i Sørkedalen kan utgjør inntil 1500 mål. Området er ett av de største bynære friområdene i Stor Oslo. I motsetning til Oslomarka er det utsatt for et ødeleggende press både fra et stort antall lokale brukere og fra naboer som ikke ønsker å oppleve skog tett innpå boligen. Videre er det behov for en samkjøring av tiltak på hver side av Lysakerelva og Bogstadvannet hvor den (fylkes-) kommunale grensen gjør vassdragets kantsone til en utkant i begge kommuner.

LvV **anser en organisering som en stiftelse med egne ansatte og forvaltningsbaser og med et forvaltningsstyre med representanter fra kommunene, grunneierne og interesse-organisasjoner** som den riktige styringsformen for å sikre bredest mulig oppslutning.

Den årlige kostnaden for å drive elveparken anslås til 10 millioner kroner.

Begrunnelsen for å gå vekk fra direkte kommunal forvaltning er oppsummert på side 27. Den tenkte utstrekningen til elveparken er skissert på baksiden av heftet.

Innledning

Norge har tilsluttet seg det europeiske vanndirektivet som krever systematisk utredning av vannforekomster og vannbruk. Fylkesmann i Oslo og Akershus har gitt Friluftsetaten i Oslo oppdrag om å gjennomføre en slik utredning for Lysaker-/Sørkedalsvassdraget. Resultatet skal få status som kommunedelplan (KDP) i de tre kommunene Bærum, Ringerike og Oslo.

Allerede i tittelen til KDP støtter man på et kompromiss som illustrerer oppdelingen som har vært lagt til grunn for forvaltningen av Lysakervassdraget. Sørkedølinger har lenge betraktet vassdraget som sitt, mens det er et klart behov å gjøre det allment bevisst at Lysakerelva henger sammen med Bogstadvannet og Sørkedalen. Et vassdrag benevnes vanligvis etter sitt utløp og det kan innrømmes at ”Sørkedalsvassdrag” var et passende navn – på den tiden da Lysakerelva lå under havnivået for mellom 9750 og 7500 år siden.

Lysakervassdragets Venner (*LvV*) valgte sitt navn for å fremheve sammenhengen som blir fort oversett i flere forvaltningsspørsmål: Oslofjorden og Oslomarka er sammenbundet av en smal men livsviktig blågrønn streng langs to sider av en kommunegrense.

Forskriften

Hovedhensikten med ”*Forskrift om rammer for vannforvaltning*” (heretter omtalt som ”Forskriften”) er å etablere miljømål for helhetlig beskyttelse og bærekraftig bruk av vann. Metodikken er å etablere et kunnskapsgrunnlag, for så å utarbeide forvaltningsplaner og nødvendige tiltak på regional basis. Lysakervassdraget er valgt til ett av de første vassdragene i region Oslofjord-Glomma, som det gjennomføres planarbeid for; på det vis at et kunnskapsgrunnlag skal legges og forvaltningsregimer og behov for tiltak utredes. Det er valgt som et typisk eksempel for småvassdragene rundt Oslofjorden.

”Vassdrag” er ikke definert i Forskriften. Forskriften omtaler “vannforekomst”, som inkluderer overflatevann og grunnvann og “nedbørsfelt” “*landareal med avrenning til ett bestemt utløpspunkt i elv, innsjø, fjord eller i hav*”. Bokmål- og nynorskordbøker definerer ordet litt forskjellig: ”*samling av elver og innsjøer som har felles utløp*” og “*samanhangande bekker, elvar og innsjøar frå vasskilet til sjøen*”. Disse populære definisjonene utelukker både grunnvannet – en vannforekomst som dekkes av forskriften, og avrenningen fra arealene mellom vannforekomstene som gir viktige bidrag til vannkvaliteten. Forskriften omtaler også ”vannregion” og ”vannområde” som hhv. ”*administrativ oppdeling*” og ”*sammenslåing av nedbørsfelt*”.

Forskriftens *krav* til karakteriseringen av vannforekomster gjelder forholdsvis enkle faktaopplysninger som kan leses av fra kartverket. Forskriften oppgir imidlertid en rekke faktorer som bidrar til en grundigere utredning av et vassdrag. Fysiske faktorer som elvers lengdeprofil, vannføring og stofftransport, dybde, og kjemiske forhold som vannets surhet, temperatur, innhold av næringsstoffer og forurensninger kan nevnes som eksempler.

LvV anser begrensningen av KDP-arbeidet til et område definert i utgangspunkt som et 100-metersbelte langs og rundt de store vannforekomstene i Marka, og til et 30 metersbelte i byggesonen som svært uheldig for å definere og oppnå miljømålene. Forskriftens definisjon av et nedbørsfelt kommer nærmere området som KDP-arbeidet burde dekke. Det må spørres

om hvorfor store skogbruksarealer utelukkes fra planarbeidet når disse bidrar så mye vann til vassdraget. Det kan bare forsvares ut fra det uheldige faktum at i den norske Forskriften er den engelske ”lake” er oversatt med ”innsjøer” som på allment norsk ikke dekker ’tjern’, og dessuten at verken Forskriften eller direktivet omtaler ”myr”, som er en meget vesentlig vannforekomst i Nordmarka.

Vassdraget

Før den renner ut i Lysakerfjorden, henter Lysakerelva sitt vann fra et nedbørsfelt på 178 kvadratkilometer, som strekker seg 29 kilometer mot nord. Kartlagt i en målstokk på 1:50 000 består vassdraget av ca. 350 km vannløp fordelt på over 300 små og mellomstore bekker, som samles i to elver, Heggelielva og Langlielva som møtes ved Brenna og der danner Sørkedalselva. Disse store (4. og 5. ordens) elver har en total lengde på knapt 60 km.

Mange vann er blitt til ved oppdemning av elver og bekker. Opprinnelig ble det gjort for å skaffe bedre fløtningsforhold, drikkevann eller kraft til å drive sag, møller og, i det 20. århundre, turbiner. Stor- og Vesleflåtan, Svarten, Heggelivannene, Bogstadvannet og Langlivannet er de største vannene, med magasinskapasiteter på mellom 2 og 7 millioner kubikkmeter. Mange mindre vann og myrer holder også tilbake betydelige mengder vann slik at det totale volumet overflatevann i vassdraget kan estimeres til å variere mellom ca. 40 og 80 million kubikkmeter avhengig av årstiden.

I likhet med de fleste små vassdragene stiger og faller elvene ganske raskt i respons til regn. Flommer skjer både ved hurtig vårløsning og ved langvarig eller kraftig høstregn. Den største, godt dokumenterte vannføringen, fra høstflommen i 1987, var på ca. 120 kubikkmeter per sekund, mens medianvannføringen er ca. 1,4 kubikkmeter per sekund ved utløpet. Historiske data om tidligere flomepisoder er lite tilgjengelige. Etter en nedbørsperiode halveres vannføringen ved utløpet i Lysakerfjorden for ca. hver 35. time. Dette er illustrert i denne tegningen med nedbøren og vannføringen fra en treukers periode, sommeren 2007.

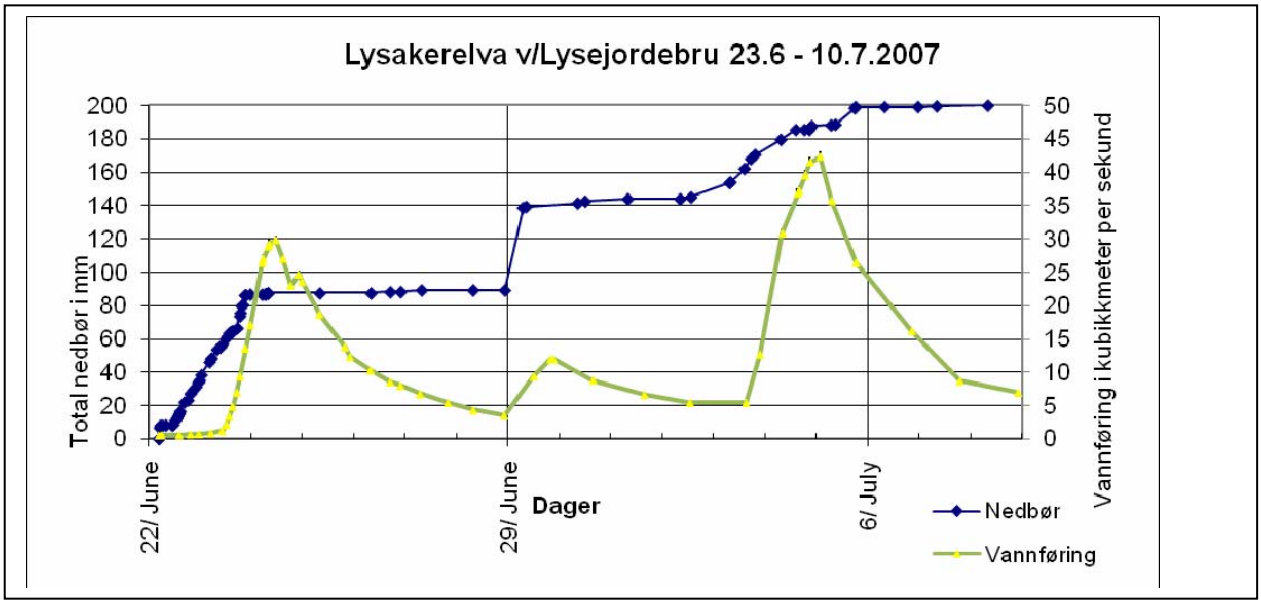

Terrenget

Fra naturens side er vassdraget tydelig tredelt. I nord ligger det avrundede åser av lava, oppsprukket av forkastninger og nedslitt gjennom istidene. Det midtre partiet består av Sørkedalen og Bogstadvannet som utgjør den lavere, østlige delen av Bærums kaldera, markant avgrenset i øst av Tryvann/Holmenkollåsen. I sør smalner vassdraget ned til en ca. én kilometer bred dal, med Lysakerelvas spektakulære juv i midten.

Det høyeste partiet, Oppkuven på drøyt 700 meter, er et platå som drenerer i alle retninger mot enten Heggelielva eller Langlielva. Et betydelig areal på Oppkuven og Storflaka er utlyst som naturreservat. Ellers i nord er terrenghøyder mellom 350 og 500 meter.

I Sørkedalen ligger terrenget under 250 meter. Bærumskaldera er en forsenkning dannet i den vulkanske permtiden da jordskorpen sank ned i et tømt magmakammer. Forsenkningen er siden delvis fylt av både lavastrømninger og langt senere av istidsavsetninger. Ved den sørlige kanten av kalderaen ble det mot slutten av istiden dannet 20-30 meter høye endemorener som demmet opp Sørkedalen etter at landhevningen hadde løftet dalen opp av havet. I dag er fallet i Sørkedalselvas 7 km lange løp bare 8 meter.

Lysakerelvas juv ligger delvis i overgangen mellom forskjellige bergarter og delvis langs en forkastningssone vest for vulkanryggen som når sitt høyeste punkt ved Ullerntoppen. Juvet er skåret dypt på tvers av Bærums karakteristiske terreng med åsrygg og søkk, og viser tydelig tegn til inntrengning av basaltmagma i permtiden. Fosser med 5 til 15 meters fall utgjør vesentlige trekk i landskapet og ga kraft til sager og kornmøller frem til ca. 1900.

Ved munningen nedenfor Møllefossen ved Lysaker har landet steget med ca. 3 millimeter per år gjennom de siste 2000 år. Elva og tidevannsstrømningen har formet et vannløp skåret ned i en tykk leireavsetning. Kantsonen er kraftig oppbygget til kai, bruer og bygninger.

Samferdsel og administrasjon

Med sitt dype juv har Lysakerelva lenge dannet en betraktelig hindring for ferdsel rundt Oslofjorden og utfordrer fremdeles alle former for samferdsel mellom øst og vest. Om man godtar den ene forklaringen at elvas opprinnelige navn – Fǒð – betyr ’grense’ eller ’gjerde’, eller alternativet ’fangstfelle’, må man enes om at den danner et naturskille for menneskelige aktiviteter. Dette gjenspeiles i den administrative grensen mellom kommunene Oslo og Bærum og fylkene Oslo og Akershus, som følger hele Lysakerelva og Abborbekken.

Skinnegående transport og biler krysser Lysakerelva kun tre steder langs dens 7,5 kilometer lange løp. To av dem, ved Lysaker og ved Grini er basert på enkel brolegging, mens den tredje ved Øraker/Jar er blitt til ved et betydelig terrenginngrep, da ryggen på vestsiden ble sprengt ut og dumpet ned i den smaleste delen av juvet. To historisk viktige krysningspunkter ved Hammerfossen og Fåbrofossen er i dag forbeholdt fotturister. Sørkedalselva har kun én bru for biltrafikk. Heggelielva og Langlielva krysses av noen mindre veier nord i Sørkedalen. I Marka har nye skogsbilveier proliferert kraftig med traséer laget hver gang et skogsfelt skal hogges. Det som begynner som adkomstveier for tungt skogsmaskineri blir til en viss grad overtatt som nye traséer for terrengsykling eller skiløyping.

Et juridisk aspekt skal tilføyes denne innledningen. Lysakervassdraget forvaltes i dag under flere forvaltningslover, inkludert vannressursloven og landbruksloven som gjelder som ellers i landet. Det som gjør Lysakervassdraget spesielt på dette tidspunktet er 1) den største delen av vassdraget kommer inn under Loven om Oslomarka, mens i byggesonen – sør for Ankerveien – reguleres arealbruk av Plan- og bygningsloven; og 2) vassdraget er det første rundt Oslomarka som det utredes en plan for etter det europeiske vanndirektivet, d.v.s. Forskriften. Sånn sett vil det danne et referansevassdrag i vannbruksplanarbeid for resten av vannregionen.

Disse summariske opplysningene kan betraktes som nødvendig bakgrunn for å følge dette innspillet om det fremtidige forvaltningsbehovet for Lysakervassdraget. Det er naturlig å dele dette innspillet inn i tre geografiske inndelinger: Marka, Sørkedalen og byggesonen, selv om dette ikke svarer alltid til de juridiske eller administrative regimene. Et viktig poeng med innspillet er å belyse behovet for å utvikle ett forvaltningsstyre som samler de ulike ressursene til et helhetlig regime.

Utsnitt fra amtskartet over Akershus opprinnelig fra 1827, oppdatert 1921

Legg merke til de seks vanndrevne industristeder langs Lysakerelva

Marka

I påvente av en ny lov om forvaltning av Oslomarka er det satt lokk på byggeprosjekter i Marka og særlig i randsonen. Det politiske presset fra idretten, særlig skiidretten og de kommersielle skisentrene, for å foreta inngrep er enormt. Barnas behov og internasjonale storkonkurranser som VM-2011 skyves foran som argument for å fremskynde inngrep som forvaltningsmessig trenger avklaring. Det er *LvV*s syn at alpint og hopp er aktiviteter som tross alt bare et mindretall av befolkningen deltar i og inngrepene som forlanges bør derfor underlegges meget nøye gransking.

Vannforvaltning

Dagens situasjon

Forvaltning av vannforekomster er i dag en kommunal aktivitet drevet under konsesjon fra Norges vassdrags og elektrisitetsvesen NVE, gjennom uttaks- og utslippstillatelser. Av praktiske årsaker er styringen av enkelte anlegg i Marka lagt til andre etater og aktører enn kommunenes vannetater.

Drikkevannskilder

Heggelivannet er i aktiv men indirekte bruk som drikkevannskilde for Bærum kommune. Vannet, fra et nedbørsfelt på ca. 35 kvadratkilometer, overføres til Byvannet hvorfra det fordeles i kommunens forsyningsnett. Bærums manøveringspolitikk går ut på å holde magasinet fullt, og det tillates vannslipp bare dersom magasinet er fullt og tilsiget overstiger uttaket. Denne politikken fører til at Heggelielva kan være tørrlagt i betydelig perioder både sommer og vinter. Videre utelukker den at magasinet kan inngå i et flomforebyggende manøveringsregime for Sørkedalen.

Langlivannet utgjør Oslo kommunes tredje drikkevannskilde. Det er den faste vannkilden for noen hustander i Sørkedalen, og utgjør ellers et reservemagasin for kommunens forsyningsnett. Det er behov for betydelig vedlikehold av selve demningen, manøveringsutstyret og rørledningen. Et oppgraderingsprogram er igangsatt, men magasinets rolle som reservevannkilde er begrenset. Dette har tillatt kommunen å slippe ut vann vinterstid for å opprettholde en minste vannføring i elvene nedstrøms på 300 liter/sekund mellom oktober og mars, selv om Tryvann skisenter a.s. har dispensasjon på å ta ut inntil 80 liter/sekund til kunstsnøproduksjon.

Vannet i Langlimagasinet kommer i stor grad fra Svarten, Storflåtan og Vesleflåtan som er gamle fløtningsdammer. Deres status som drikkevannskilder er ikke klarlagt.

Kvaliteten på drikkevannet fra vassdraget er på grensen til det tillatte, p.g.a. lav pH og høyt innhold av både løst og kolloidalt organisk stoff. Dette skyldes relativt lang oppholdstid i myrer og tjern hvor vannet trekker til seg en karakteristisk grønngul farge og kan betraktes som en meget fortynnet garvesyre.

Det forligger langsiktige planer om å overføre drikkevann fra Tyrifjorden via en tunnel som vil føre vann bl.a. til Langlivannet. Koblingen til Oslo og Bærums vannetter er vurdert lagt til Ringerikstjern.

Eldre demninger

Alle betydelige vann i vassdraget er kunstig oppdemmet, opprinnelig som et tiltak for å gi bedre fløtningsforhold. Dagens demninger er stort sett bygd om i perioden 1908 til 1915. Unntakene er Langlidemningen fra 1941 og Heggelidemningene som er bygd om senest i 1991. Tilstanden til samtlige demninger er for tiden under utredning og det er laget flomberegninger for å anslå konsekvensene av et dambrudd ved de største magasinene. Et spørsmål er om disse inngår i vannforsyningen, eller skal bevares som kulturminner eller til og med tømmes.

Anbefalinger i henhold til Forskriftens krav og til miljømål

Et formål med valg av Lysakervassdraget er å finne referanseverdier som kan brukes for å bedømme vannkvalitet i de øvrige vassdragene rundt Oslofjorden. Det er derfor viktig at det foretas målinger spesielt av kjemien til en rekke karakteristiske vannforekomster i Marka. Disse bør ligge i områder hvor det foregår aktivt skogbruk eller landbruk, og andre menneskelig inngrep (turveier, skiløyper, hytter) samt områder som har vært skjermet i en viss periode. Det forventes videre at vannføringskarakteristikkene til både Heggeli- og Langlielvene samt ustyrte elver og bekker som Tverrelva eller Storbekken underlegges grundig utredning.

Selv om dambruddsberegninger er foretatt, er det et gjenstående behov for detaljerte hydrologiske analyse for umiddelbart å kunne forutsi flomomfanget i Sørkedalen ved stor nedbørsmengde eller snøsmelting. Analysen og metodikken som benyttes gjøres tilgjengelig for forvaltningen av kantsonen.

Rollene til Storflåtan, Vesleflåtan, Svarten og Kringla som ledd i Oslo kommunes drikkevannssystem avklares for å vurdere om disse magasinene og deres demninger skal bevares som annet enn kulturminner eller tømmes.

Fiskeforvaltning

Det utsettes betydelig mengder fisk i vann i Marka fra OFAs anlegg i Sørkedalen. OFA har også egne data fra denne utsettingen og fra gjenfangsten.

Anbefaling

Fiskedata analyseres i forhold til vekstbetingelsene som gjelder i vassdraget og rapporteres som et mål for vassdragets økologiske helse.

Kulturminneforvaltning

Flere former for kulturminner er utbredt i Marka og spesielt i Lysakervassdraget. Spor etter jernutvinning, trekullmiler, ferdselsveier, bosetninger og fløtningsanlegg er bevart i forskjellig grad. Bærumsmarkas Venner og Bærum kommunes registreringer danner et bra utgangspunkt for en utvidelse til Ringerike og Oslo kommuner.

Mange anlegg er bygd av tre eller jern og er derfor utsatt for nedbrytning. Vedlikeholdsutgifter til ubrukte anlegg kan være vanskelig å forsvare i en økonomisk situasjon hvor midler til kulturminnevern er sterkt begrenset. Anlegg som kan nyttes til å trekke folk inn i Marka gjennom et bra opplegg med kart, brosjyrer og skilting, og sette Markas historie i sammenheng, kan forsvare utgifter til enkelt vedlikehold.

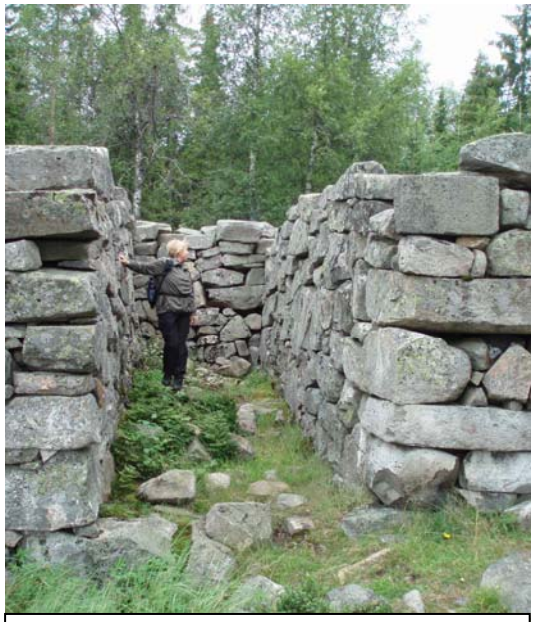

Tolverfundamentet til kjerraten ved Vassendvika, Storflåtan – uskiltet og utsatt for ødeleggelse.

Den øverste etappen i kjerraten på Åsa (”Tolleren”)lå i vestre enden av Storflåtan. Endestasjonen står i dag uten skilt eller kart som tillater den som kommer østfra å følge anlegget videre vestover.

Anbefaling

Kulturminneregistrering i Oslo og Ringerike fremskyndes og samordnes med Bærums registreringer. Venneforeninger engasjeres i dette arbeidet. På grunnlaget av registreringer, utarbeides det temakart/brosjyrer som tar for seg de forskjellige tidsperioder i Markas historie fra jernalder, finnetiden, jernverks- og skogbruks- og fløtningstiden.

Det er viktig å få plassert kulturminner av alle typer på turkartet ”Kikut” (1:25 000 som er en målestokk som gir plass til slike detaljer, noe 1:50 000 ikke gjør).

Natur- og landskapsforvaltning

Markas skogdekte åser danner en enhet som overskrider vannskillene mellom nedbørsfeltene. I myrlendt terreng kan det faktisk være meget vanskelig å bestemme nøyaktig hvor vannskillet ligger. I planarbeidets sammenheng er der bare aktuelt å diskutere naturforvaltningen i forbindelse med dens påvirkning av vassdragets økologi, d.v.s. hvordan den påvirker næringstilgangen i vannforekomstene.

Hogst og skogsrydding i kraftgata ved Vikseterbekken nord for Storflåtan

Naturen og landskapet i Marka som den er avhengig av, administreres av fire forskjellige myndigheter: de tre kommunene og Naturdirektoratet som har ansvaret for naturreservatet ved Oppkuven. I praksis er det skogbruks- og friluftsinteresser samt Statnett som styrer den praktiske forvaltningen. Ett av

de kraftigste inngrepene skjer hver gang Statnett rydder i kraftgatene. Det er vanskelig å akseptere omfanget av denne ryddingen og måten den kjører over myrer og små bekkefarer på.

Jakt er den vesentligste formen for styring av elgbestanden, men vinterforing for å hindre at dyr vandrer ned mot byggesonen bidrar til å holde bestanden oppe.

Vassdragets økologiske tilstand er bestemt av 1) vegetasjonen i den umiddelbare kantsonen gjennom direkte løvfall, 2) indirekte næringstilførsel via nedbrytningsprosesser langs bredden og 3) næringsstoffer tilført av dyr og fugler. Den vernede kantsonen skal derfor være tilstrekkelig for å gi ly for dyr og fugler.

Småbekker utgjør en egen biotop som lett blir oversett og ødelagt. Flere eksempler på ødeleggelse av bekkers kantvegetasjon finnes i hogstområder rundt Storflåtan.

Geologien i Marka er et undervurdert tema. Den er temmelig variert og gir flere blotninger av mange av de bedre kjente bergartene som er typisk for Oslofeltet. Et meget spesielt område ligger mellom Kobberhaugen og Sørkedalen.

Anbefalinger

En naturverdiundersøkelse utføres for typiske elver og bekker av forskjellige orden for å kartlegge vannøkologien i Marka. Undersøkelsen bør sammenligne bekker i områder med forskjellig hogststatus.

Geologiske betydningsfulle blotninger langs hovedskogsveier og turstier skiltes.

Skogbruksforvaltning og friluftslivets infrastruktur

De to store skogbruksaktørene har tette bånd til friluftlivsorganisasjonene og idrettsetatene, og har til en viss grad berettiget sine skogforvaltning ut fra friluftlivets uttrykte tilfredshet med skogens tilstand. I en vannforvaltningssammenheng er det verdt å notere at bekker og elver er en hindring for ferdsel i både skogbruk og friluftsliv, og skogbrukets innsetting av kulverter og lignende ansees som et positivt bidrag til friluftslivet. Fra en vannøkologisk synsvinkel er en kulvert en gold og mørk strekning som gir ikke ly, verken for insekter, smådyr eller fisk.

Innsjøer og vann brukes på en annen måte enn bekkefarer med skiløyper preparert over islagte vann og kano som et viktig fremkomstmiddel om sommeren. Løypelegging gir mange steder skader i vannkanten dersom prepareringen fortsettes utover våren.

Teltplasser og ildsteder utgjør et mindre inngrep som ofte lagt til kantsonen ved vann og innsjøer.

Anbefaling

Det opprettes et særskilt reglement for vekselvirkningen mellom skogbruk, friluftsliv og bekkefarer og myrer med henblikk på å verne kantsoner og utforme kulverter for å ta vare på vannøkologien.

Vannene Storflåtan, Vesleflåtan og Bleiken utgjør den lengste padleturen som er mulig i vassdraget og kan tilrettelegges bedre.

Ildsteder ved vann og innsjøer underlegges hyppig tilsyn og rydding, og evt. tilkjøring av ved.

Implikasjoner for samferdsel og utbygging

Med et forbud mot nybygg i Marka er flere eldre bygg satt i stand de seneste årene. Eiendomspolitikken til den største grunneieren (Løvenskiold) innebærer et forholdsvis aggressivt tilbakekjøp av alt som er forpaktet bort eller på annen måte kommet på andre hender. Spørsmålet for vassdragsforvaltningen er hvor mange mennesker som skal få bo i nedbørsfeltet og ha et vannforbruk på det norske gjennomsnittet på 90 liter per dag. Det å skaffe så mye vann er ikke særlig vanskelig, gitt det tette nettverket av små bekker. En større påvirkning inntreffer når man skal bli kvitt like mye forurenset vann. Det tynne jordlaget og de korte avstandene til vannforekomstene innebærer en sterk begrensning i evnen til å ta i mot spillvannet.

Skal den offentlige tilgjengeligheten av Oslomarka utvikles, er det lite forenelig med helt private arealer rundt hus. Biltrafikken utgjør en trussel mot vassdraget i og med at det er bare et tidsspørsmål før en bilulykke fører til forurensing, og etterpå til krav om veiforbedringer med bl.a. asfaltering. Busser som i dag tillates kjørt langs flere skogsbilveier mot et gebyr, utgjør et vesentlig moment i denne sammenhengen.

Anbefaling

En lokaltjenesteplikt for alle eiendommer innføres for å hindre videre økning i vannforurensning og biltrafikken.

Sørkedalen

Det å definere en entydig grense mellom Sørkedalen og Oslomarka er vanskelig. I dag er Sørkedalen inkludert i Loven om Oslomarka, mot grunneiernes vilje. Skal den skilles ut, må en grense settes mot Marka. Man kan simpelthen bruke en høydekote, f.eks. den som representerer den marine grensen (225 meter). Et klarere topografisk skille ligger ved 300 meters koten. Under ligger bosetningen (unntatt Kjelsås) og dyrket mark i dalføret og nivået representerer en overgang mellom lang og kort sesong med snødekke.

Men det å bruke en enkel høydegrense kan også virke kunstig i flere sammenheng. Et alternativ er å ta innmarksgjerdene til de drevne gårdene som sokner til Sørkedalen, d.v.s. de som har tilkjørsel via Sørkedalsveien. Da går grensen ved ca. 250 meter sør i dalen og opp til 320 meter lenger nord.

Grensen i sør mot byggesonen er også tvetydig. Ut fra geologiske betraktninger er den sørlige randen av Bærum kaldera ved Voksen mølle en mulig grense, men av hensyn til både istidsgeologien og dagens Markagrense setter dette innpillet grensen ved Ankerveien.

I vannbrukssammenhengen er det viktig å være oppmerksom på at Sørkedalen består av tre bassenger med naturlige innsnevringer ved Solberg-nordre Ringerike, ved Strøm-Tangen og ved Fossum-Helstadmoen (Bogstad camping). På 1890-åra forelå det planer om å drukne det nordligste bassenget til vannkraftutbygging. Oppdemmingen av

Normalvannstands merke, Vika, Bogstadvannet

Bogstadvannet til dagens nivå (med en normal vannstand lik 144,66 moh) stammer fra en kistedemning bygd i 1869 som ble erstattet av dagens steindemning i 1913. Denne vannstanden regnes som et nødvendig minimum for langtidsstabiliteten til støttemuren rundt hagen på Bogstad Gård.

Dalbunnen i Sørkedalen består av sand og grus avsatt da Sørkedalselva var mektigere en i dag. Den danner en ca. 2-400 meter bredt belte med unntak av innsnevringene ved Strøm – Tangen og Solberg - Ringerike hvor dalen krysses av istidsavsetninger.

Vannforvaltning

Det foreligger flere vannforvaltningsspørsmål som angår Sørkedalen, men som har sine årsaker eller ringvirkninger både oppover og nedover vassfaret.

Drikkevann for noen husstander i Sørkedalen kommer direkte fra Langlivannet med en ledning som krysser Langlielva to ganger og Sørkedalselva ved Bakk før den følger Zinoberveien fra Kolonien til Skuggen. Kvaliteten er noe lavere enn ellers i Oslo kommune. Med oppgradering av Maridalsoset er kvalitetsskillet blitt meget stort.

Planer om eventuell vannoverføring fra Hole kommune vil påvirke Sørkedalen enormt siden tunneloppkoblingen for overføring til Bærum og Oslo planlegges for den indre delen av dalen.

Flomfaren i Sørkedalen har sine årsaker i bassengstrukturen i dalen: den lave helningen mellom Brenna og Bogstadvannet betyr at vannet renner langsomt, og det relativt store nedbørsfelt i forhold til Sørkedalselvas stedvis trange løp hindrer vannet i å komme vekk. Trangheten er bl.a. et resultat av flere hundre år med overfordypning for å holde elva i stand til tømmerfløting ved vårflommen[1].

Flere har hevdet at siden tømmerfløtingen opphørte i 1963, er det tilveksten av en nesten naturlig kantvegetasjon og trærne som har falt ut i elva, som er årsaken til en økt flom-hyppighet. Dette tilbakevises ved å sammenligne vannføringene som gir oversvømmelse med elvas tverrsnittsprofil etter vel 200 år med tilpasning til fløtning og veitrafikk.

Ei naturlig elv varierer i dybden mellom kulp og stryk i en regelmessig veksling. Strykene i Sørkedalselva besto av en grusbunn som ble gravd ut for å utvide fløtningsesongen etter vårflommen slik at forskjellene dybden ble mindre. Dette hjalp vannet å renne unna og forebygde oversvømmelser. I de 45 år siden fløtingen opphørte har elva delvis gjenetablert en naturlig stryk-og-kulp struktur slik at dybden når elva er breddefull varierer i dag mellom 1 og 3 meter.

Det finnes flere områder som oversvømmes ved økende vannføring. Det ligger våtmark på vestsiden av elva vis-a-vis Pinsle, og på østsiden nord for nordre Ringerike og ved Kolonien som oversvømmes ved vannføringer på 10-15 kubikkmeter per sekund. Elva går over sine bredder nedstrøms Zinoberbru ved ca. 25 kubikkmeter per sekund. Jordene ved Bakk oversvømmes og kårboligen på gården blir truet ved ca. 40 kubikkmeter per sekund. Det er ved Bakk at det hevdes at flomhyppighet har økt de siste 20 årene.

[1] Arbeidsgruppas rapport til Sørkedalen Vel om flomforebyggende tiltak, 2005

Elvebredden ved de kritiske trange strekningene er på 12-15 meter. Det blir oversvømmelse først ved de grunne strekningene hvor vannmengden føres over våtmarka uten særlig økning i vannhastighet fordi elva tverrsnittet øker radikalt. Hvor elva er overfordypet, hvor det er voller mot flomvann eller brukar må vannhastigheten øker siden dybdeøkning alene er ikke nok til å føre vannmengden unna. Dette skjer hovedsakelig ved Zinoberbru. Bruspennet ligger 3,5 meter over elvebunnen. Her går vannet ved normal vannstand en meter dyp og i bare 0,1 meter per sekund fordi helningen i dalen er lav. For å ta unna 40 kubikkmeter per sekund som fylle tverrsnittet under bruspennet på ca. 3,5·14 kvadratmeter, må hastigheten øker til 0,8 meter per sekund. Dette krever oppstuving mange hundre meter oppover elva og oversvømmelser truer ved Bakk.

Sørkedalselva ved Zinoberbru – for smal og lav til å slippe flomvann under.

Det viktigste flomforebyggende tiltak for området ovenfor veibrua er å heve brua og forlenge den slik at flomvannet kan renne over hele elvesvingen nedenfor OFA-anlegget og ikke blir hindret av den oppbygde veien nord for brua. At dette er elvas naturlige flomløp, vises også på det kvartærgeologiske kartet "Asker" som viser utstrekningen av den fluviale avsetningen. (Se side 25)

Kan magasinet til Langlivannet benyttes til å redusere flomfaren? Langlielva drenerer ca. 50 kvadratkilometer eller ca. 30 prosent av vassdraget og har en oppdemmet kapasitet på ca. 6 millioner kubikkmeter. Ved å holde av ca. 2 millioner kubikkmeter av denne kapasiteten ledig gjennom flomsesongene kan vannføringen i Sørkedalselva reduseres med ca. en tredel i inntil ca. 30 timer.

Tilsvarende beregninger for mer intense nedbørsepisoder vil kunne gi en fullstendig flomforebygende manøveringsnøkkel. Evnen til å benytte seg av slike beregninger utfordrer imidlertid kvaliteten på styringen på Langlidemningen.

Bogstadvannet i stor grad er avkoblet fra de flomutsatte områdene langs Sørkedalselva pga av en terskel ved breavsetningen mellom Tangen og Strøm. Vannstanden kan manøveres mellom ca. 143,8 meter og 145 meter d.v.s en styringskapasitet på ca. 1,5 millioner kubikkmeter. I praksis er det imidlertid bare mulig å redusere vannstanden til ca. 144,3 meter på kort sikt som gir bare 0,5 millioner kubikkmeters manøveringvolum. Demningen kan ikke styres når vann først går i overløpet p.g.a. blokkerte bunnluker.

Vannuttak til kunstsnøproduksjon foregår både i små skala i regi av Sørkedalens idrettsforeningen fra bekker nord i dalen, ved Årnes i regi av Oslo kommune og Skiforeningen og i stor skala fra Sørkedalselva ved nordre Ringerike hvor Tryvann skisenter a.s. har konsesjon til å ta 80 liter per sekund, men som har søkt om 250 liter per sekund.

Flere gårder i Sørkedalen har hevd på vannuttak, men det brukes lite fordi det er adgang til byvann eller vann fra Langli og ingen driver vanningsbasert jordbruk.

Snøproduksjon med de nyere snøkanonene bruker et inokuleringsmiddel som vaskes ut i vassdraget med smeltevannet. Det vanligste middelet er et bakterium *Pseudomonas syringae*, som er frystørket og dermed sterilisert. Dette produktet (markedsført som ”Snowmax”) er godkjent for bruk bl.a. i Norge, til tross for at det er rapportert å hemme vegetasjonsvekst i snøproduksjonsområder. Det er også en berettiget mistanke om at middelet fører til frostskade på vanndyr ved at det motvirker deres egne frostvæsker.

Avløp fra husstander og gårdsbruk er en sak som krever sterkere tilsyn. Nyere hus er tilkoblet små renseanlegg som sprer avrenningen i terrenget. Problemet med denne løsningen er at Sørkedalen er dekket av et til dels mektig marinleire som gir dårlig filtreringsforhold (se s 25). Det er bare i bunnen av dalen i den umiddelbare nærheten av elvene, at det finnes sand eller grus til spredningsarealer, men disse områder er lite egnet til bebyggelse og avstanden til elvenes kantsoner er oftest for kort til å tillate avløpsspredning.

Det er behov for et prøvetakingsregime i elvene for å sikre at avløpsanlegg fungerer etter hensikt og ikke tilføyer vassdraget ubehandlet kloakk eller kjemikalier.

Minste vannføring i Heggelielva er ikke garantert i manøveringsreglementet for demningen til Søndre Heggelivann. Heggelielva er ofte tørr derfra og frem til Storbekken og verken den, Fløyta, Tverrelva eller Kolabekken bidrar særlig til vannføringen, så det kan virke tørt i hele elveleiet i lange perioder.

I perioden mellom 1. oktober og 31. mars garanterer Oslo kommune en minst vannføring på ca. 300 liter per sekund nedenfor vannuttaket til Tryvann skisenter a.s. på Ringerike. Dette innebærer at det slippes 380 liter per sekund slik at inntil 80 liter per sekund kan tas ut. Manglende styring på Langlidemning innebærer at det slippes 380 liter per sekund hele vinter halvåret; d.v.s. en vannmengde som tilsvarer hele kapasiteten til Langlimagasinet slippes i løpet av vinterhalvåret.

Bekkeåpning. En bekk er nedgravd under den nordlige enden av Fossum sagbruket og kan åpnes og beskyttes med en 12 meter vegetasjonsbelte samt en tursti når Bruket legges ned i 2010.

Anbefaling

Manøveringsevnen til Osdammen ved Bogstadvannet og Langlivannet oppgraderes slik at de kan styre vannføringen uansett vannstand. Bogstadvannet mudres tett inn på steindemningen for å fri opp bunnlukene.

Vannuttak til snøproduskjon begrenses til områder og tidspunkter hvor det er rimelig at snøen blir liggende ut hele vinteren. En nedre grense på 300 moh settes for kunstsnølegging. Styringen på pumpeanlegg skal sikre at vannføringen i elva synker og øker gradvis over flere timer og at tjernene som brukes til midlertidig magasiner som Skomakertjern ikke kan renne over pga pumpingen. Det initieres forskning på effekten på vassdragsøkologien av tilsatte stoffer.

Planlegging av ”Hole-tunnelen” til drikkevannsforsyning må unngå overføring av ubehandlet vann fra Tyrifjord til Lysakervassdraget.

Videre boligbygging i Sørkedalen skal ha tilkobling til kloakknettet som forutsetning, mens overvannet føres til elvene og sidebekkene

Fiskeforvaltning

Oslomarka Fiskeadminstrasjon har sitt oppdrettsanlegg midt i Sørkedalen like nord for Zinoberbru.

Bogstadvannet er et viktig sted for isfiske med konkurranser som holdes hvert år.

Kulturminneforvaltning

Som i Marka finnes det trekullmiler, ferdselsveier, bosetninger og fløtningsanlegg. Eldre hus har blitt stadig oppgradert og dermed er det lite originalt byggverk, annet enn det som hører direkte under Bogstad Gård og som forvaltes som del av museet. Ferdselsveien fra Sørkedalen over til Åsa, er nå skiltet og vedlikeholdt.

Milefeltet ved Vika til Bogstadvannet er foreløpig ubebygd og kan inneholde visse verdifull arkeologiske detaljer, men mye er nå begravd under Fossum sagbruks anlegg.

Fløtningsanlegg inkluderer ”skåvegger” og uthogde kanaler i harde bergarter langs Sørkedalselva, Sloradammen, hvor overbygget nå er i meget dårlig forfatning, og lenskarene ved Bogstadvannets os. Lensene styrte tømmertilførsel til Gamle Fossum sag frem til 1963 og karene er fremdeles å se ved lav vannstand. Noen festebolter til lensesystemet er å finne igjen langs nordsiden av Vika.

Sloradammens bedrøvelige tilstand, september 2006

Like nedenfor Osdammen ved Bogstadvannet og på nordsiden av Lysakerelva ligger restene etter Ossaga[2]. Den opererte fra 1870 til 1913 og baserte seg på vannfallet fra kistedammen som lå noen meter ovenfor dagens steindemning. Ved sørbredden av elva ligger det nede i vannet rester etter tre trekister. Alderen er ikke bestemt, men det er mest sannsynlig at de hører til den opprinnelig øvre Fossum sag som hadde sagrettigheter på 1600 og 1700-tallet.

Anbefaling

Minner etter eldre skogbruk i Sørkedalen kartfestes og en brosjyre lages for å vise hvordan disse henger sammen med Marka.

Natur- og landskapsforvaltning

Landskap er noe som mennesker skaper med sine innhogg i naturen. Inngrep i jordbruksøyemed foretatt da menneskes evne til å ødelegge naturen var minimal blir gjerne prissatt i dag. Nyere og større inngrep i idretts- og skogbrukssammenheng betraktes av mange som uheldige landskapstrekk.

---

[2]”På tuftene til Ossaga” i ”Fra bygd til by 6 – Fra Lilleaker til Montebello” (Ullern Historielag, 2006) s.120

Gårdene og husmannsplassene nord i Sørkedalen er i stor grad Løvenskioldeiendommer og forvaltes etter selskapets husregler. Landskapet som er skapt er blitt et begrep takket være bl.a., det ensformige fargevalget hos Løvenskiold. Spørsmålet er om man skal verne om det maleriske eller legge nye regler for utviklingen av dalen.

Sørkedalselva renner sørover fra Brenna – en lite padlevennlig strekning

Sørkedalen har vært et jordbruks, skogbruks- og naturområde, men jordbruket har stort sett gått over i hestestell, pluss litt kornavl, slik at det må anses å være sterkt vikende. Flere uheldige fyllinger på Elveli, Bakk og Ringerike har forringet vassdraget og introdusert uønsket plantearter til dalen. Med flere andre aktiviteter i dalbunnen som kolliderer med landskapsidyllen, er det også vanskelig å påstå at landskapet i alle fall i den sørlige delen, uten videre skal vernes. Turisme i form av sightseeing er det bare Bogstad Gård og Bogstadvannet som tiltrekker, mens for friluftslivet er den sørlige delen blitt en transportetappe for å få adgang relativt dypt inn i Oslomarka.

Fjellsidene, særlig mot Tryvannsåsen, er et element i det maleriske ved Sørkedalen som også er brutt, både ved blokkbebyggelsen ovenfor Bogstadvannet og med Wyllerløypas arr i den ellers skogdekte åssiden. Med økende vintertemperaturer kan ikke den nedre delen av skibakken Wyllerløypa lenger betraktes som et bærekraftig alpint anlegg og en evt. utvidelse blir et kontant brudd med landskap som en forvaltningsverdi også for den nordlige delen av dalen.

Den sandaktige dalbunnen med det kalde lufttrekket utgjør et nesten ubebygd område som er lite attraktivt for utbygging, men desto bedre egnet som et tur- og naturområde. Den inneholder også de viktigste naturverdiene i og rundt våtmarkene og ellers langs elvene.

Anbefalingen

Uansett hvilket utviklingsmønster som velges for Sørkedalen bør dalbunnen bevares ubebygd, og forvaltes sammenhengende med Bogstadvannet og Lysakerelva som et natur- og friluftsområde.

Skogbruksforvaltning og friluftslivets infrastruktur

I Sørkedalen er det et presserende behov for en bred, asfaltert sykkel-og rulleskitrasé og den bør inkorporeres i en snarlig oppgradering av Sørkedalsveien forbi Zinoberbru. Ombyggingen av denne elvepasseringen er allerede omtalt som et viktig flomforebyggende tiltak for dalen.

Det finnes en sti blåmerket av Oslo og omegn turistforening (OOT), som går fra Bogstad Gård til Zinoberbru. Den blir fort overgrodd om våren og trenger omlegging flere steder for å unngå konflikt med kornåkrene. På Bærumsiden er det også skiltet en turmulighet for å gå

Bogstadvannet rundt, men denne innebærer flere omveier som tar turgåeren langt vekk fra vannet og vel en kilometer oppover Sørkedalselva.

Fra Zinoberbru og oppover dalen mangler det en tursti langs Sørkedalselva. Med anlegging av et tett nettverk av skiløyper i Lathusåsen er traséen via Østernvannet blitt lite attraktiv og Wyllerløypa bryter turveimuligheten langs Tryvannsåsen. En turvei som følger dalbunnen blir derfor et viktig bidrag til Sørkedalens friluftsinfrastruktur.

Det har vært spørsmål om hvor vidt Sørkedalselva skal ryddes for kano og kayak. Elva var lenge overfordypet i fløtningsøyemed, noe som innebar fjerning av elvegrus og -sand fra strykene. Siden fløtningen opphørte, elva har begynt å gjenetablere sin naturlige 'stryk-og-kulp' struktur med meget grunne grus- eller sandbunn i visse partier. I tillegg ligger det trær som delvis blokkerer for ferdsel i elva. Ovenfor Solberg renner elva enten stridt eller grunt.

Anbefalinger

Utstikking og anlegging av en vinter- og sommertursti mellom Bogstadvannet og Lokalet i Sørkedalen bør følge dlbunnen. For å lage en brukbar trasé kan det være påkrevd flere steder med ny brulegging av elva.

Dersom en sykkelvei også skal betjene de som bruker rulleski må den asfalteres og bør derfor legges i i god avstand fra Sørkedalselva. Utbygging av denne traséen anses som en oppgave for Samferdselsetaten i Oslo ved utbedring av Sørkedalsveien og evt. legging av en kloakkledning.

Elva ryddes ikke av hensyn til bruk av til kano eller kayak. Den enkelte bruker får ta seg frem som en ekspedisjon og være forberedt på å måtte kutte over enkelte grener eller trekke over grunne partier. Ovenfor Solberg er det ikke aktuelt å padle. En egen innsettingsstrand på Fossum siden er et tiltak som vil avlaste badestranden på Bogstad og gi kortere avstander fra bilparkering til vannet.

Implikasjoner for samferdsel og utbygging

Ombyggingen av veibrua ved Zinober anses som det viktigste tiltak for å forebygge skadelige flom i Sørkedalen. Dette bør være en del av oppgraderingen av veien helt fra Ankerveien for å skille sykkel- og biltrafikk over høydene forbi Bogstad gård og Strøm gård.

Samferdselsetaten i Oslo kommune har foreslått å bruke Styggedalen 800 meter nord for Bogstad Gård, som deponi for snø ryddet fra Oslos bilveier. Dette forslag ble fremmet i mai 2007, åtte måneder etter studierapporten "Naturverdier i Sørkedalen" hadde påvist at våtmarka i den nordlige enden av Bogstadvannet og bekken som renner inn i det fra Styggedalen er hjemmet til 11 forskjellige rødlistede arter. Avstanden mellom deponiet og bekken er 20 meter og bekken ble ansett som en fordel for å bli kvitt den skitne saltholdige vannet. En slik sløv kommunal holdning til vassdraget viser klart behovet for et sterkere forvaltningsregime som kan forsvare dets virkelige naturverdier.

Fossum Bruk er allerede regulert av Bærum kommune til utbyggingsområde etter Bruket legges ned i 2010. Langs med Bogstadvannets vestbredde trengs det en betydelig rehabilitering og anlegging av et bredt friområde som gir plass til en turvei og alternativ

adgang til vannet for aktiviteter (f. eks. seilbåt/-brett, kano). En byggeavstand på minst 50 meter er passende.

Anbefalinger

Utbyggingen av Sørkedalsveien med sykkelsti samt anlegging av eget avløpsnett anses som viktig både for fremtidig boligbygging og vern av vassdraget. Ny brulegging over Sørkedalselva er påkrevd også som et flomforebyggende tiltak.

Budsjettet for å anlegge et snødeponi i Styggedalen skal ta høyde for at smeltevannet fra deponiet må renses for veistøv, olje og annen forurensning og eventuelt føres kontrollert ut i midten av vannstrømningen gjennom Bogstadvannet bare når vannføringen er stor nok til å fortynne saltinnholdet.

Byggesonen

Fra Hammer bru, som markerer overgangen fra Sørkedalen, faller Lysakerelva 140 meter langs dens 7 kilometer løp til Lysakerfjorden. Fallet utgjøres av ni større og mindre fosser og demninger på til sammen 70 meter samt en noenlunde jevn 1%-helning imellom. Flere steder går elva i stryk. Det er klare tegn etter tidligere demninger som er blitt fjernet, bl.a. ved Holtesag, Ullern mølle og Jar sag og mølle. Det finnes også antydninger til flere lave steindemninger som trengtes for å drive tømmerfløting over strykene.

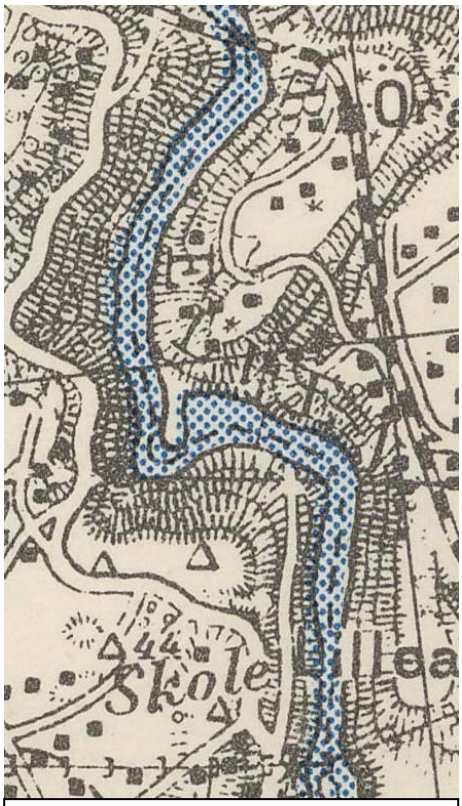

Utsnitt av kart over Oslo opprinnelig fra 1882 men oppdatert med Lilleakerbanen. Ved hjelp av dette kartet ble damkara til Jarsag funnet på Bærumsiden

Da området langs Lysakerelva ble utparsellert i flere omganger mellom 1900 og 1950, fremsto ikke hensynet til elva som særlig viktig. I perioden 1921 til 1924 ble Kolsåsbanen bygd, med Jarfyllingen som den lettvinte løsningen for å krysse elva og forsere ryggen på Jarsiden. De første innflytterne ledet av fotograf Anders Beer Wilse, ble likevel fort klar over hvilke rekreasjonsverdier friområdet kunne tilby. De bygde stier til badeplassene og anla en park kjent i dag som Wilseparken.

Dessverre ble vannkvaliteten så forringet av kloakken fra boligene at grøntområdet falt ut av bruk. Gjennom tiåret fra 1968 ble oppsamlende kloakkledninger lagt på begge sider av elva og vannkvaliteten forbedret seg. Særlig på Oslosiden egnet traséen til ledningen seg til turvei og flere hundre meter ble gruslagt. Ikke alle stier var fagmessig anlagt og flere strekninger er siden blitt ødelagt av vann og jordsig. På Bærumsiden ble Wilses sti fra Jar til Ullern mølledam forlenget til Grini, og i dag undergår den en oppgradering med bygging av rekkverk i sveiset stål.

Nedenfor Granfoss (eller Fåbro) er Lysakerelva blitt innlemmet i en betydelig utbygging av kontorer med tillatelser også gitt til boligbygging. Elvas løp er blitt smalere etter flere fyllinger i kantsonen. Det er blitt vedtatt byggegrenser til elva på 20 meter, men dette har gitt en uheldig skyggefylt trasé mellom høye kontorbygg og elva.

Vannforvaltning

Som tegningen på s. 3 viser kan vannføringen i Lysakerelva endre seg raskt både i respons til regn. Respons til manøvering av demningene særlig Osdammen på Bogstadvannet og Langlivannet, og ved vannuttak fra Sørkedalselva også fører til hurtig endring i vannføringen. Median vannføringen er ca. 1,4 kubikkmeter (1400 liter) per sekund, men på vinteren er det adskillig lavere ca. 0,6 kubikkmeter per sekund. Uttak av selv 50 liter per sekund til snøproduksjon merkes særlig når uttaket stoppes i en periode med tilstrekkelig kulde til at det er isdannelse ved lavvannføring. En vannbølge bærer nedover og skaper overvann eller bryter isdemninger og til og med vasker fisk opp på isen hvor de fryser inn.

Fare for oversvømmelser langs Lysakerelva forekommer ved Sør Fossum, ved Granfoss og ved Mølledammen når vannføringen overstiger ca. 60 kubikkmeter per sekund. Det er særlig ved Granfoss og Mølledammen at oversvømmelser kan være skadelig. Etter begrenset statistikk som LvV har samlet inn om vannføringen ved Lysejordet fotbru, forekommer 60 kubikkmeter per sekund som 20 årsflom og 80 kubikkmeter per sekund som 150-årsflom.

Dessverre kan ikke Osdammen ved Bogstadvannet styres under en flom fordi bunnlukene er overdekket av sand. Ved virkelig store nedbørsmengder tilfaller de viktigste forebyggende oppgaver Langlidemningen for å sørge for at vannføringen i Lysakerelva ikke overstiger ca. 60 kubikkmeter per sekund.

Kloakk og utslipp

De to kloakkledninger som beskytter elva fra avløp fra bebyggelsene på begge sider, er blitt 40 år gamle. Flere steder, blant annet ved Lysejordet, er det urovekkende tegn på at tilstanden er blitt dårlig; lekkasjer viser seg ved områder som blir grønt tidlig om våren og uavbrutt vannsig i skråninger nedenfor ledningen gjennom hele vinteren.

Det er to kjente store kloakkoverløp fra disse ledningene som ender med utslipp til Lysakerelva. Fra Bærum kommer det et rør ut like nedenfor Nordjordet. Overløpet innebærer en 40 meter fall ned en skrent og krever spesielt inngrep ved elvebredden dersom uønsket materie skal fanges opp. Fra Oslo er det et overløp som har laget en bekk som renner 50 meter ned til elva nedenfor Lyseskrenten.

Kloakkoverløp på Oslosiden som har dannet egen bekk ned mot Lysakerelva

Bekkeåpning

Lysejordebekken, som renner fra Lysejordet skole gjennom borettslaget og så ca. 50 meter i friareal før den stuper ned i juvet til Lysakerelva, er lagt i rør, men har delvis brutt seg ut og laget flere løp som ødelegger turveien.

Rolighetsbekken rant opprinnelig ut i Lysakerelva like ved Ullern mølle men løpet ble lagt i rør og bekkefaret ble fylt inn for å lage oppkjørsel ved mølla. Bekken har brutt seg ut av røret, men det bærer ikke med seg vann fra østsiden av turveien noe som resulterer i overvann og isdannelse ved varmestua og nede på ballsletta.

Bråmandsbekken som renner ut nedenfor Jarfossen er åpen i vel 40 meter, og dette kan forlenges i ca. 20 meter.

Anbefalinger

Offentlig vannføringsstatistikk underlegges statistisk analyse for å gi et riktigere vannførings-frekvensbilde og et grunnlag for styring av Langlidemning.

Kloakkoverløpene bygges om for å hindre rå kloakk i å komme ut i Lysakerelva. Samtidig føres overvannet over i elva og sidebekker i den utstrekningen som tillates ov saltinnholdet.

Rolighetsbekken på Lysejordet åpnes og dreneringen langs turveiene dirigeres til bekken.

Fiskeforvaltning

Sollerudstranda skole står for lakseforvaltning i strekningen fra Lysakerfjorden til Granfossen inkludert laksetrappa forbi Møllefossen. Denne aktiviteten finansieres i stor grad av Lysaker Næringsvel. Ovenfor Granfossen er fiske ukontrollert.

Anbefaling

Forvaltningen av laksebestanden forblir et hovedmoment i vurdering av bygg og andre tiltak i Lysakerelvas kantsone nedenfor Granfoss.

Kulturminneforvaltning

Rester etter følgende eldre industrianlegg ligger langs Lysakerelva:

Hammerbru, Gamle Fossum bruk, Masovnen, Voksen sag, Voksen mølle, Nedre Fossum sag, Grini sag, Grini mølle, Grini teglverk, Røa (Holte) sag (med demning) Røa mølle (med demningen), Ullern mølle (med demningen) fløtningsanlegg (steindemninger) tømmerkoie ved Øraker, Jar mølle (med demningen), gamle Jar sag, ny Jar sag med

Ruiner etter Røa mølle om våren. Det 13-etasjesbygget som brant i 1888 fikk vannkraft fra den 15 meter høye Røafossen, som var oppdemmet til å gi en total fallhøyde på ca. 20 meter.

demningen, Lysaker sag, og mølle, Fåbro sag.

Den alvorligste kritikken mot dagens forvaltning er at ingen av anleggene i Oslo er en gang kartfestet. På Bærumsiden er flere av anleggene registrert, men ingen er oppmålt eller hatt sin tilstand dokumentert på annet vis.

På Lysaker og Lilleaker finnes det en rekke bygg fra årene før og etter 1900.

Anbefalinger

Oppmåling av kulturminner settes ut enten som studentoppgaver ved oppmålerutdanningen ved UMB Ås, eller til kommunenes egne etater. Registrerte kulturminner føres inn i turkartet ”Kikut” 1:25 000 og kommunenes kartverk.

Natur- og landskapsforvaltning

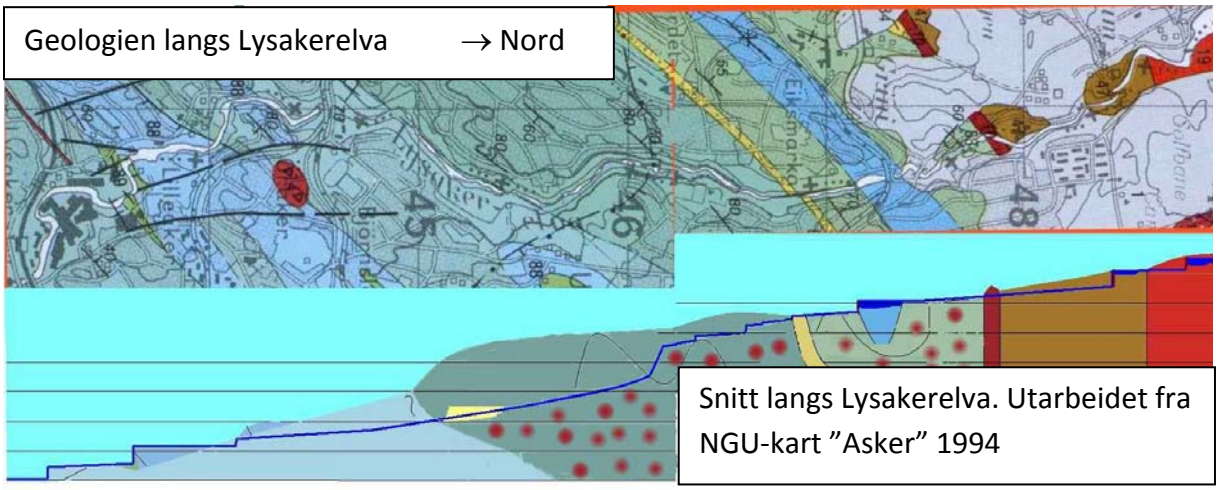

Langs elvestrekningen fra Hammerbru til Lysakerfjorden skjærer Lysakerelva gjennom havavsetningen med leire, sand og grus til grunnfjell på en måte som avdekker den geologiske historien til hele distriktet. I sør er noen av de dypere Cambro-silur lagene eksponert og ved Grinidammen danner de alle seneste (silur) lagene hovedinnslag. Strøk og fall kan måles tydelig og satt sammen, forteller om de enorme kreftene som laget Bærums bølgete landskap. Der hvor basalt ganger fra permtiden krysser elva er det klare tegn til istidens slitasje og tydelige overganger mellom harde og mykere bergarter. Det finnes en merkelig blotning av Oslofeltets berømte *romboporfyr* og et innslag av sandsteinslaget som markerer overgangen mellom ordovicium og silurtidene.

Det er i denne geologien at vi finner opphav til elvas mektig juv og de spektakulære og historisk så viktige fossene.

Sør Fossum ligger ovenfor ei flomslette som er blitt en viktig idrettsplass. Geografisk ligger den lik innenfor Bærum kalderas søndre kant som er markert av en basaltgang som kan følges tvers over kommunen. På et tidspunkt på ca. 9500 år siden da havet sto inn til ca. 130 meter over dagens havnivå, har denne sletta vært beskyttet av basaltgangen slik at tidevannet har kunnet utjevne den. I nyere tid ble Lysakerelva demmet ved Voksen mølle og sletta var igjen under vann. Fra 1880 til 1960 slapp Fossum sag store mengder sagflis ut i dette vannet. Vannet etterlot også ei liten slette på Oslosiden av elva. Den er foreslått som eget parkanlegg ved elvebredden.

Lysejordet er et av de største grøntområdene i Oslo kommunes byggesone. Det består av ”Slalåm-bakken”, og ”Sletta” som fikk sin utforming under perioden da havet sto inn i Lysakerfjorden til en dybde på 60 til 80 meter over dagens nivå. Slalåmbakken består av flere standlinjer rundt en liten bekk. Sletta er en mektig havbunnsavsetning som ble utjevnet av rolige tidevannsstrømninger i en nesten lukket bukt. Denne utjevningen skjedde samtidig ved Jarmyra og ut fra studier av pollen i tjernet på Tjernsrud kan dateres til 7000 år siden. Siden har Lysakerelva vasket ut sitt løp på vestsiden av Sletta. Denne utvaskingen har eksponert en rekke basaltganger som er merket med skuringsstriper som klare tegn på isbevegelse i elvas juv.

Lysejordet sett fra Slalåmbakken ned mot Sletta med varmestua til Ullern IF. Isen på Sletta kommer av dreneringssvikt langs turveien. Rolighetsbekken renner delvis i rør under varmestua.

Mengden av Slettas havavsetning er regnet ut til å være omtrent like stor som gapet i morenene sør for Bogstadvannet. Dette gir grunn til å identifisere episoden da disse oppdemnings-morener sprakk og flommen vasket sand og leir ned til havet, med tiden da havet sto inn til Lysejordet.

Leireavsetningen på Slalåmbakken er forholdsvis tynn og flere grunnvannsoppkommer aktiveres etter nedbørsperioder. Ulovlig hogging av trær i kanten på området har redusert oppsuging av grunnvann slik at oppkommene aktiveres lettere. Stadige oversvømmelser på ballsletta kan tilskrives slik hogst samt manglende drenering langs turveiene.

Området var dekket av skog frem til ca. 1860 og ble først kornåker og så beite frem til 1976, da det ble erklært offentlig friområde. Utbyggingen av Lysejordet boligområde førte til terrengendring øverst langs veien ned til huset Roligheten. Én sommer for 20 år siden ble området tatt i bruk igjen som beite for de kongelige kyrne fra Bygdøy. Tidlig på 1990-tallet ble det dumpet en last med avkapp og en infestasjon med ullborre spredte seg langs stier og veier gjennom hele distriktet. Sommeren 2007 begynte *LvV* en kampanje til å rydde denne toårige planten fra Lysejordet og ellers i kantsonen. Til tross for ullborren er det registrert 11 arter gress og mange andre blomstrende arter, noe som gjør Slalåmbakken til et ypperlig sted for naturstudier. I skogen omkring finnes det eksempler på alle løv- og bartrærne som er typisk for distriktet.

Dagens forvaltning utføres under kontrakt med ISS Landskap. Den innebærer gressklipping på Sletta hver fjortende dag og klipping av Slalåmbakken to eller tre ganger i løpet av året.

Juvet har flere bratte vegger som er vekststeder for meget sjeldne plante- og sopparter særlig i sprøytsonen ved fossene. I de flatere partiene ovenfor juvet har det vært forvaltningssvikt ved at naboer har tatt seg til rette og hogget eller skadet de største trærne i friområdet. Disse episodene danner det sterkeste beviset for nødvendigheten av et tettere tilsynsregime.

Skogen langs elva er bemerkelsesverd i at den er temmelig jevngammel. I 1906 ble hele dalen utsatt for en vind av orkanstyrke som la alle voksne trær flat. De eldste trærne vi ser i dag var bare ungtrær på den tiden og de vokste opp med lite konkurranse. I dag skranter de i økende monn. Det er noen kjempetrær som har fine vekstforhold, men hver vinterstorm bidrar til 70 til 100 år gamle gran og furu brekker stammen og eller velter på rot.

Situasjonen viser at det vedtatte forvaltningsprinsippet om minst mulig inngrep spiller fallitt. I et så tett befolket område kan ingen gå og vente på at et tre skal falle over eiendommen sin. Henvendelser til kommunene har konsekvent gitt svaret at treet kan hogges for egen regning. Uten kontroll har det blitt vanlig for naboer å ta seg til rette ved å felle også sunne trær som er bare til sjenanse ved at de stjeler utsikten eller sol fra balkongen i en time på sommerkvelder.

Trærnes aldersprofil betyr at skogen kan bli meget uryddig innen veldig få år, med mye velt, få modne trær og ufremkommelig skogbunn. I noen områder kan det være aktuelt å skape en urskog, men langs turveier og stier, er det verken ønskelig eller trygg.

Hageavfall

Flere borettslag og Vel hevder en rett til å kaste hageavfall ut i skogen langs Lysakerelva, mens andre gjør hevd på å hogge de trærne som tar solen eller utsikten. Disse er kanskje de mest åpenbare tegn på at dagens forvaltningsregimer har mislyktes. Å la friarealer tett inn på boligområder være uten hyppige tilsynsbesøk er en sikker oppskrift for å få hele området ødelagt for de mange som passerer gjennom hver dag.

Hageavfall strekker seg 80 meter langs stien ved Kvernfaret etter 50 års 'hevd' på å ta seg til rette.

Anbefalinger

Skogforvaltningsprinsippene revideres for å sikre publikumsområder og naboforhold.

Ukentlige tilsynsbesøk bør være et minimum for hvert parti i friområdet langs Lysakerelva.

Slalåmbakken på Lysejordet stelles som beitemark, med besøk på flere måneder av beitedyr i perioden mai-august med noen års mellomrom.

Gjennom våren og forsommeren bør Slalåmbakkens artsrike blomstereng få vokse frem til Sankt Hans selv om dette innebærer at tungt utstyr må benyttes til å klippe den.

Forvaltning av friluftslivets infrastruktur

Turmulighetene langs Lysakerelva er mange, men fremkommeligheten er dårlig. Det er et behov for en sammenhengende turvei i friområdet med en standard som tillater ferdsel med sportsvogn eller umotorisert rullestol hele året. Arbeidet med en stamturvei er hindret av dårlig samarbeid mellom etater i Oslo: Samferdselsetaten anser det ikke som sitt ansvar å legge til rette for en turveipassasje gjennom Jarfyllingen og Plan- og bygningsetaten anser det

som viktigere å fortette området like sør for Grinidammen (Harald Løvenskiolds vei) enn å gi plass til en turvei mellom Melumøra og Grini badeplass. Dette er påkrevd fordi biltrafikk i gatene truer gående, særlig de yngste og gjør det vanskelig for blant annet skoleklasser å bruke turmulighetene langs elva. Manglende koordineringen mellom kommunene fører også til svikt i nødvendige vedlikeholdsarbeid. For eksempel, har utvaskingen rundt fotbruene på Lysejordet og Melumøra forblitt ureparert i 5-6 år selv om det skal foreligge en avtale som fordeler ansvar mellom kommunene.

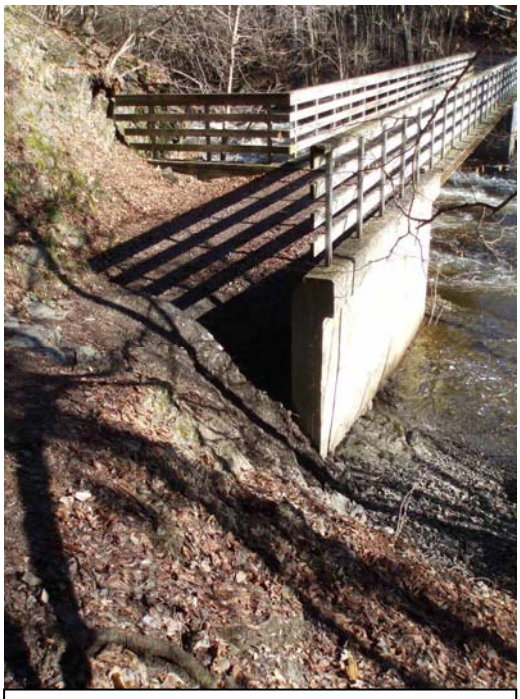

Mars 2008 har denne vaskingen ved Lysejordebru forblitt ureparert i 6

Det er flere strekninger langs Lysakerelva i Oslo som er i private hender, noe som hindrer anlegging av turfasiliteter. Mellom Gravdalsveien og elva ligger det en privateid flomslette som egner seg til park og badeplass men som i dag er forsøplet og overgrodd med brennesler på sommerstid. Nord for Ankerveien mellom golfbanen og Lysakerelva er elvebredden i privat eie, noe som forhindrer at Turvei A1 kan forlenges til Osdammen.

Selv i offentlig eide områder er turstiene i meget dårlig stand. Flere strekninger er påvirket fra jordutglidninger i skråninger ovenfor stiene. Utglidninger ødelegger dreneringsforhold slik at det dannes svære islagte strekninger som hindrer bruk av turveisystemet vinterstid. Et særskilt problem gjelder avrenningen fra idrettsbanene til Røa IF. Vannet fra banene er i ferd med å vaske ut turveien flere steder nedenfor kunstgressbanen, som et resultat både av den kunstige flaten og av trehogsten som reduserte oppsugingsevnen til skråningen nedenfor banen

Sidestiene som fører opp til boligområdene krever stadig vedlikehold fordi de er oftest bratte. De må også blokkes for å hindre motorisert ferdsel annet enn i forvaltningsøyemed. Varsling mot dumping av søppel syns å være nødvendig ved hver sti.

Skilting, både den som viser veien og den som informerer om den biologiske og geologiske naturen, og historien til de enkelte områdene og kulturminnene mangler helt på Oslo siden

Åpne arealer, som Plassen ved Jar skole, ved Jarfossen, Lysejordet og ved Gravdalsveien er mye brukt av både lokalbefolkningen og skoler. Ved disse steder er tett oppfølging en forutsetning for bruk, og toalettfasiliteter vil være en fordel. Varmestuen ved Lysejordet er blitt ubrukelig fordi den er bygd over en bekk som rant i rør, men som har brutt seg ut.

Anbefalinger

Det legges større politisk press for å få ordnet en passering til fots gjennom Jarfyllingen.

En forvaltningsplan utarbeides for turveistrekningene med ukentlig tilsyn og et program for utbedring av dreneringen og stiene. Idrettsetaten i Oslo søkes om midler til å reparere skaden forårsaket av avrenningen fra kunstgressbanen til Røa IF.

Ressursbruk på turveiene på begge sider av elva koordineres slik at en stamvei til ”sportsvognstandard” opprettes fra elvemunningen til Bogstad, fortrinnsvis lagt til friområdet.

Det inngås avtaler om oppkjøp av strekninger langs elvebredden som er i privat eie. Det vurderes oppkjøp av grunn hvor det trengs for å anlegge turveier vekk fra gatenettet på strekninger hvor dagens friområder er for smale.

Toalettfasiliteter bygges ved Lysejordet og varmestuen fjernes.

Konstruksjon av en hengebru langs Lysakerjuvets dypeste strekning vurderes, og dersom dette ikke lar seg gjøre, kjøpes opp nødvendige arealer ovenfor juvet til turvei.

Implikasjoner for samferdsel og utbygging

De stadige inngrepene i kantsonens vegetasjon fra naboer og andre utgjør en stor trussel mot den blågrønne traséen mellom Oslofjorden og Marka. Denne trussel blir bare større dersom flere bygg tillates på tomter i gatene nærmest elva uten at friområdets behov vurderes.

Den aktuelle turveipasseringen via en kulvert under Kolsåsbanen.

Modernisingen av Kolsåsbanen representerer den eneste sjansen å opprette noe av skaden som ble gjort da Jarfyllingen ble anlagt for vel 80 år siden. Samarbeidet mellom de ansvarlige instansene har vært vanskelig å oppnå slik at tiden løper ut for å få til en turveipassering.

Ett av de uheldigste inngrepene som er foretatt i kontorområdet på Lilleaker er utformingen av Lilleakerveien 6 hvor bare de to nederste etasjer holdes 20 meter fra elvebredden, mens de øvrige etasjene er kun 15 meter unna. Dette gir en mørk og skygget elvebredde som er lite egnet til turvei. Dessverre har utbyggeren lagt opp til en lignende løsning på Lilleakerveien 4.

I dette området er det også bygd opp flomvoller tett ved elva uten å gi elva utvidelsesmulighet ved økte vannføring. Flomsletter er en viktig beskyttelse fordi de reduserer vannhastigheten. De bidrar også til en naturlig utvikling og anrikning av elvebredder ved flom, i motsetning til forsterket bratte vegger som blir utvasket og gold når vannføringen stiger.

Anbefalinger

Byggesøknader for tomter i direkte forbindelse med Lysakerelvas kantsone vurderes etter elvas og grøntområdets behov for beskyttelse fra 1) lys- og støyforurensning i kantsonen, 2) fremtidig adgang til den beskyttende kloakkledningen, 3) behov for turveianlegg og 4) risiko for at vegetasjonen i kantsonen kommer i konflikt med utbyggerens behov for sol og utsikt.

Byråden for Miljø og samferdsel i Oslo umiddelbart dirigerer de ansvarlige for moderniseringen av Kolsåsbanen at en løsning for en turvei forbi Jarfyllingen inkorporeres i utbedringsarbeidet.

Byggegrensen på 20 meter i kontorområdet på Lilleaker/Lysaker overholdes på en måte som sikrer soltilgang og naturlig flom utvikling for vegetasjonsbeltet langs Lysakerelva.

Hensyn til økt flomsikkerhet pålegges utbyggere som endrer reguleringsformål ved at evt. flomvoller ikke bygges i kantsonene men som en del av byggearealet.

Geologien i Sørkedalen

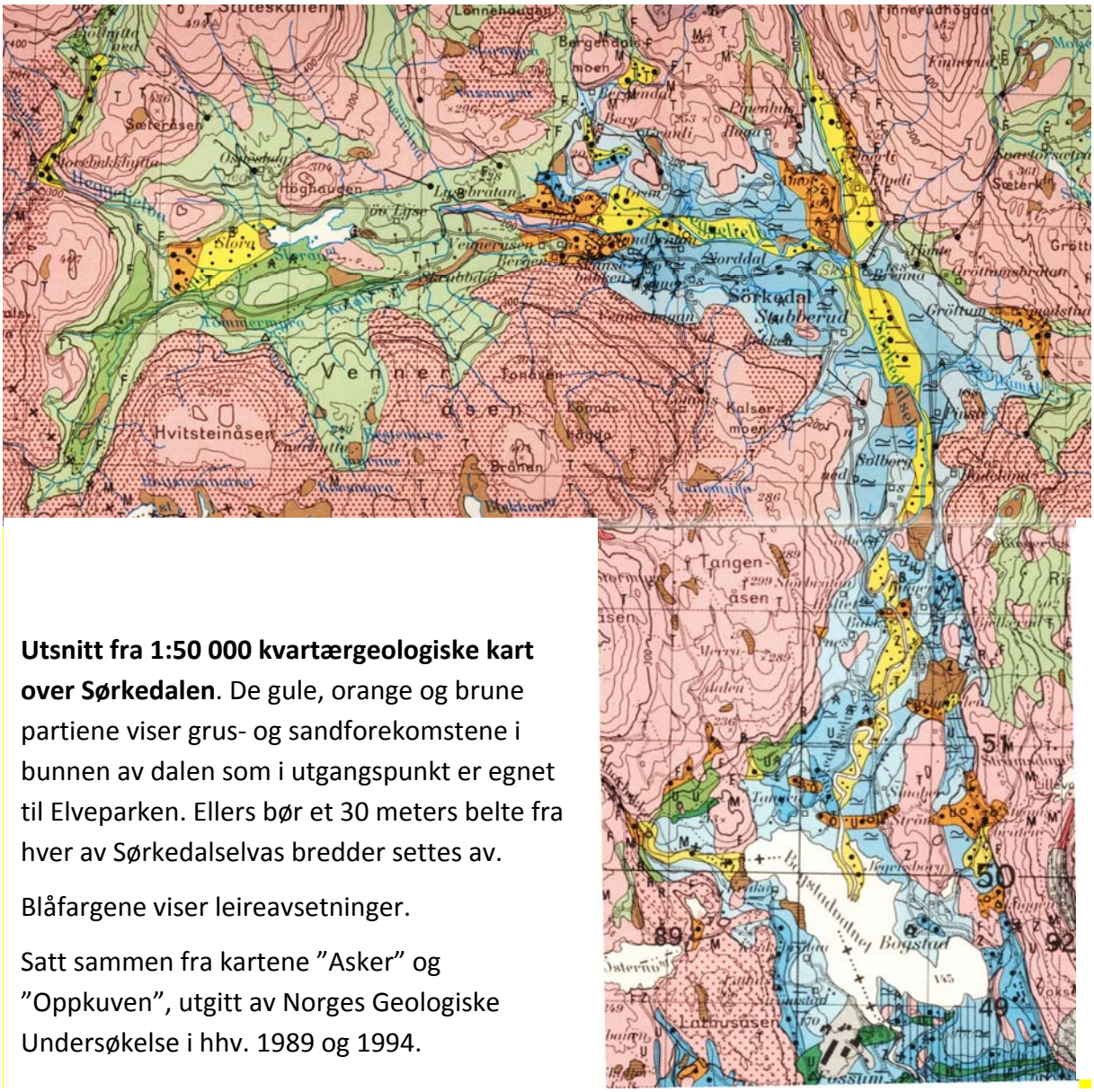

Utsnitt fra 1:50 000 kvartærgeologiske kart over Sørkedalen. De gule, orange og brune partiene viser grus- og sandforekomstene i bunnen av dalen som i utgangspunkt er egnet til Elveparken. Ellers bør et 30 meters belte fra hver av Sørkedalselvas bredder settes av.

Blåfargene viser leireavsetninger.

Satt sammen fra kartene ”Asker” og ”Oppkuven”, utgitt av Norges Geologiske Undersøkelse i hhv. 1989 og 1994.

Sørkedalens geologiske historie er komplisert. Kartet ovenfor viser dalen som en krum forsenkning mellom lavastrømninger (rosafarget) som rente ned i Bærumskaldera fra øst og vest og er bare tynt dekket av jord og skog. I dalbunnen ligger et tykt lag leire (blåfarget) fra den tiden etter isen smeltet og havet veltet innover dalen. Isbreen i dalen rykket frem flere ganger før den endelig trakk seg tilbake. Ved det alle siste stadiet har Heggeli- og Sørkedalselvene gravde ut leiret og under flom, brakt sand (gulfarget) og grus (orangefarget) ned fra Marka til å danne elvesletta. I dag slynger elvene seg gjennom denne sletta og utvider den ut i Bogstadvannet som langsomt fylles igjen.

Forvaltningsbehov

Sørkedalselva og Lysakerelva danner sammen med Bogstadvannet en vannstreng fra Oslofjorden til Oslomarka som er i tilnærmet økologisk balanse. Kantsonen langs Lysakerelva brukes i dag som friluftsområde for et betydelig lokalt publikum samt turgrupper fra alle deler av regionen. Den har et stort potensiale som offentlig park og bør forvaltes etter prinsippet om lokal eierskap. Verdien på det ca. 700-mål store området i byggesonen kan anslås ut fra en taksering i forbindelse med skadeverk gjort på skogen ved Elvefaret høsten 2006, til ca. 1 milliard kroner for skogen alene. En slik verdi krever betydelige forvaltningsressurser. Et beløp på 5 ‰ av denne verdien kan forsvares.

I Sørkedalen er ikke den fremtidige utviklingen helt avklart, men befolkningspresset på hele regionen er så stort at det må antas at innen 30 år vil boligbebyggelsen ha utvidet seg betraktelig oppover dalen. Slikt blir utbyggingen av Fossum bruk til boligområde fra 2010 bare det første steget. Beskyttelsen av Sørkedalselva og en bred kantsone er et viktig moment som kan bare sikres dersom områdets verdi som blågrønt friområde er tydeliggjort. Bogstadvannets umiddelbare omgivelser utgjør en viktig kobling mellom de to elvestrekningene. Arealet på dalbunnsområdet i Sørkedalen anslås til ca. 1500 mål.

LvV anser behovet for helhetlig tenkning som nøkkelen til en forsvarlig fremtidig forvaltning av Lysakervassdragets kantsoner både i byggesonen og i Sørkedalen. For å oppnå en helhetlig forvaltning foreslår *LvV* at området underlegges en forvaltningsstiftelse som har ansvar for en sammenhengende **elvepark.** I stiftelses styre sitter representanter fra kommunene (bydelene/fagetatene), Fylkesmann, grunneiere og interesseorganisasjonene. Stiftelsen driver egne forvaltningsbaser med ansatte som både utfører tilsyn, foretar vedlikehold og koordinerer frivillige i arbeidet med rehabilitering av natur og utvikling av friluftstilbud. På denne måten introduseres et element av lokalt eierskap i forvaltningen.

Hvilke områder bør elveparken omfatte?

De nøyaktige grensene for elveparken skal i hovedtrekk omfatte de følgende elementer:

1) turveiene gjennom kontorområdet Lilleaker-Lysaker
2) det grønne friarealet direkte knyttet til Lysakerelva på begge bredder
3) ubebygde arealet innen 30 meter av elva eller innen 5 meter av skråningen som fører direkte ned til elva hvor det trengs for å oppnå sammenhengende traséer for turveier med beskyttende vegetasjon.
4) et belte rundt vestsiden av Bogstadvannet med plass til beskyttende vegetasjon, en turvei og adgangsmuligheter til vannet.
5) nord- og østsiden av Bogstadvannet i en tilstrekkelig bred stripe til å beskytte vannet og våtmarka og føre en turvei til Bogstad badeplass og videre til Sørkedalselva.
6) sand- og grussletta langs Sørkedalselva frem til Elveli og langs Heggeli- og Langlielvene frem til høydekoten på 200 meter.

Området i Sørkedalen er skissert på kartet på det bakre omslaget.

Hvorfor går vekk fra direkte kommunal forvaltning?

Det er flere grunner til å foreslå én forvaltningsstiftelse for å utvikle området til natur og friluftsformål:

1) Et vassdrag binder sine bredder og skal ikke betraktes som et skille.
2) Området trenger flere ressurser enn det blir tilgodesett med som utkant i to kommuner.
3) Det er behov for et sterkere lokalt fokus i forvaltningen.
4) Det er behov for å bevisstgjøre distriktets befolkning om vassdragets verdier.
5) Det er behov for å koordinere på tvers av de kommunale og fylkeskommunale etatene. Forvaltningsavgjørelser om tiltak på den ene bredden må i sterkere grad ta hensyn til den andre bredden.
6) Som en erklært park på regionalt nivå kan en dedikert forvaltning løse oppgaver innenfor et eget budsjett istedenfor å vente på tilfeldige tildelinger over kommunenes budsjett.
7) Med innslag av lokalt eierskap blir det aktuelt å trekke på frivillige og lokale private krefter og midler.

Hvilket ansvar skal tillegges stiftelsen

Stiftelsen overtar fra kommunene følgende oppgaver og ansvar i området:

1) Natur- og friluftsforvaltning og tilrettelegging
2) Koordinering med vann- og samferdselsetatene
3) Offentlig helse, miljø og sikkerhet
4) Naboforhold, inkludert til Norsk Folkemuseum v/ Bogstad Gård
5) Arbeidsgiver ansvar for en forvaltningsstab
6) Samarbeid med skoler

Hvilken myndighet tillegges forvaltningsstiftelsen

For å utføre disse oppgavene og påta ansvaret trenger stiftelsen myndigheten på følgende saksområder:

1) Vern- og tilsynsmyndighet
2) Naborettigheter vis-a-vis tilgrensende eiendommer
3) Medvirkningsmyndighet vis-a-vis vann- og samferdselsmyndigheter
4) Arbeidsgivermyndighet for forvaltningssstaben

Hvordan finansierer driften av elveparken

Siden det er kommunal grunn som skal forvaltes, skal midlene til driften av elveparken tas fra de kommunale budsjetter for forvaltningen av friområder i forhold til områdets verdi som offentlig friareal. Siden området dekker et betydelig areal i fylkene Akershus og Oslo, søkes

Staten gjennom Fylkesmann om å stille stiftelseskapitalen på 3 millioner kroner. Driftsbudsjettet bør i første omgang dekker en stab på tre ansatte og gi plass til innleid arbeidskraft.

Stiftelsen gis anledning til å søke statlige, fylkeskommunale og kommunale midler til prosjekter inkludert erverv av tilgrensende arealer.

Som stiftelse vil Elveparken kunne dra nytte av *CSR* ("*corporate social responsibility*" = næringslivets sosialansvar)-midler til en lokal miljøsatsing.

Det anslås at for å beskytte og utvikle verdiene som natur og friluftsområde i byggesonen, trengs det et årlig driftsbudsjett på minst 5 millioner kroner. Et like stort beløp trengs for utvikling i Sørkedalen.

Sluttord

Da gårdene Øraker, Jar, Rød, Voksen og Voll ble bygd ut mellom 1920 og 1950 var det ikke tatt tilstrekkelig hensyn til Lysakervassdraget, noe som fikk uheldige følger som er dokumentert ovenfor, blant annet. Fra naturens synspunkt var det mest positive som kan nevnes er at miljøskaden som ble gjort ved anleggingen av Jarfyllingen på 1920-årene vekket den lokale befolkningens miljøbevissthet.

Lysakervassdraget er en så viktig blågrønn ressurs for de tre kommunene Bærum, Ringerike og Oslo at det fortjener ett handlekraftig forvaltningsregime. Fordi kommunal forvaltning er nødt til å være delt er det passende å arbeide for at friarealet langs elvene leder an i å bringe blågrønne områder over i lokal eierskap i praksis og ikke bare i festtaler.

Vi har sett hvordan elvevannet og dalen danner naturskiller for menneskelige aktiviteter, men dette bør ikke overskygge faktumet at vann i naturen er et bindeledd. Der hvor mennesker forvalter naturen skal fellesskapet mellom elvebreddene helst legges til grunn for en helhetlig tenkning forut for handling.

Det finnes mange grunner for at mennesker vil oppleve blågrønne omgivelser. Med dette innspillet har Lysakervassdragets Venner til hensikt å få påpekt og opprettet de gjenstående ulempene for dem som vil oppleve naturen i Lysakerelvas kantsone. Vi vil også unngå at historien med sviktende naturhensyn gjentar seg i Sørkedalen.

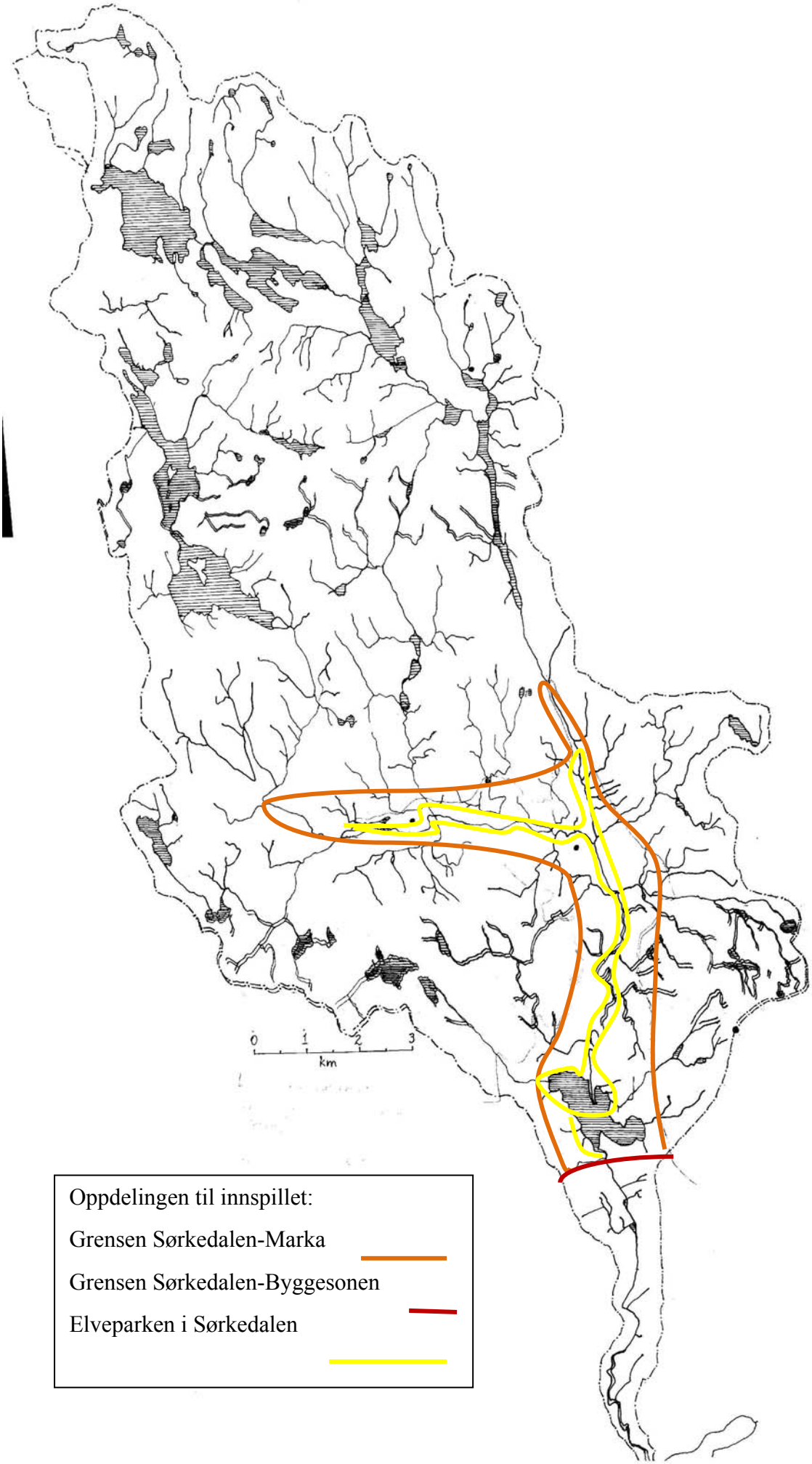
0
1
2
3
km
Oppdelingen til innspillet:
Grensen Sørkedalen-Marka
Grensen Sørkedalen-Byggesonen
Elveparken i Sørkedalen